

“

////(((({{{((((((((((((

}(((((((

)))))))))

((((((((((((((((((((((((

litterære
tendenser og
deres
formidling i
bibliotekerne

)))))))))

((((((((((((((((((((((((

Som offentlig kulturinstitution spiller bibliotekerne en central rolle i formidlingen af litteratur. Samtidig udgør nye litteraturformer og -udtryk lige nu en voksende og meget spændende del af litteraturen. Formidlingen af disse er bibliotekerne dog ikke gearret til endnu. Denne folder sætter fokus på den udfordring: hvad karakteriserer – og hvordan formidler bibliotekerne det, vi her vil kalde de nye litterære tendenser.

at indfange de nye litterære tendenser i bibliotekerne

Skønlitteraturen gennemgår for tiden en markant udvikling og manifesterer sig ikke længere kun via bogmediet, men i stigende grad også lydligt, virtuelt, i cyperspace og på scenen. En række forfattere, kendte såvel som ukendte, bruger i stigende grad billede, lyd, digitale medier og performance i det litterære udtryk – som regel samtidig med udgivelsen af traditionelle bøger. Forfatterne er ofte en del af et litterært vækstmiljø, som i disse år blomstrer op i de nordiske lande.

De nye litterære tendenser formidles primært i særlige litterære miljøer, herunder i vækstlagskredse. Formidling i bibliotekerne er derimod mere sporadisk. Konsekvensen er, at en væsentlig del af nutidens litteratur går tabt for det brede publikum. De nye litterære tendenser er dog svære at indfange for bibliotekerne. Dels på grund af deres manglende synlighed uden for de afgrænsede miljøer. Dels på grund af manglende registrering og søgemuligheder.

De nye litteraturformer omfatter først og fremmest small press, digital litteratur på internettet og litterær performance, endvidere litterære hybrider i fysisk form, sms-romaner og print on demand.

Small press er i vækst bl.a. som følge af øget konkurrence i bogbranchen, stigende nethandel og e-bøgernes fremmarch. Udgivelser, der tidligere kom på etablerede forlag, udgives i dag på small press forlag. Small press udgivelserne er i stort omfang registreret i bibliotekernes

databaser, men small press mangler opmærksomhed og altså formidling i bibliotekerne.

Digital litteratur på internettet er i denne sammenhæng både litterære værker skabt til internettet og digital skønlitteratur, der fungerer som formidling (fx Litteratursiden.dk, Oplysningskontoret.dk, forfatternes egne sider og litterære blogs). Den digitale skønlitteratur på internettet er ligesom small press i vækst, men problemet i forhold til bibliotekernes formidling er, at den ikke registreres (bortset fra e-bøger, netlydbøger, magasiner og tidsskrifter). Netarkivet.dk, hvor den danske litteratur på internettet indsamles, er kun tilgængelig for forskere på grund af ophavsret og beskyttelse af persondata. Derudover er skønlitteraturen på internettet vanskelig at søge frem, fordi der mangler metadata, og fordi skønlitteraturen er flertydig, hvorfor søgning her skal kombineres med viden, interesse og netværk. Og endelig er der ikke, som for de andre mediers vedkommende, kilder til orientering. Samlet set er formidlingen af den digitale skønlitteratur på internettet en ny udfordring for bibliotekerne, og der savnes fokus på området.

Litterær performance spiller en voksende rolle som litteraturformidling og kan udgøre selve værket. Den litterære performance er ikke omfattet af pligtaslevering som small press, digital litteratur på internettet, litterære hybrider i fysisk form, sms-romaner og print on demand. Der er derfor ikke i øjeblikket mulighed for, at den kan indgå i bibliotekernes litteraturformidling, når der ses bort fra den "levende litteratur" i form af arrangementer, der også i bibliotekssammenhæng blomstrer i disse år.

PROJEKT om

Formidling af nye litterære tendenser

Århus Kommunes Biblioteker har sat fokus på de nye litterære tendenser i undersøgelsesprojektet "Formidling af nye litterære tendenser". Projektet har afsat i et flerårigt samarbejde med litterære aktører med tilknytning til det litterære miljø i Århus og er støttet af Styrelsen for Bibliotek og Medier. Denne folder er led i projektets afslutning og fokuserer på selve litteraturen, dens produktion og distribution og berører dermed de særlige vilkår for dens formidling i bibliotekerne. Sidst i folderen opsamles nogle konkrete udfordringer, og der peges der på veje at gå for bibliotekerne. Folderen er udarbejdet af Dorthe Larsen, Århus Kommunes Biblioteker, der har stået for tilrettelæggelse og indledende og afsluttende afsnit, og af redaktør Mathias Kokholm, Edition After Hand og Litteraturen på Scenen i Århus, der har

skrevet hovedafsnittet "Bogens kanter & vandringer blandt digitale & analoge medier". Projektets samlede rapport kan ses på <http://www.aakb.dk/biblioteker/blog/formidling-nye-litteraere-tendenser>

Bogens **KANTER &** vandringer blandt digitale & analoge medier

- om **UDGIVELSESKULTUR** og de digitale
mediers indvirkning **på de analoge**
og omvendt

PÅ DEN **ENE** SIDE

Bogbranchen er i opbrud. Det gamle system, hvor store forlag tog sig af mindre udgivelser, svinder ind. Oven i dette mister bogen sin privilegerede status som massemedie, grundet nye digitale vilkår og et friere bogmarked. Dette gør, at rammerne omkring de udgivelser, som sætter nye standarder via eksperimenter eller nye litterære udtryk, reduceres eller helt ekskluderes.

Sideløbende kan man se litteraturen udfolde sig i flere andre medier end den velkendte bogform. Traditionelt er det lydige medier (fx en plade eller performance) eller visuelle medier (fx udstilling eller objekt) – altså alle kendte medier, som ikke er nye veje eller nye muligheder for litteraturen. Disse medier har nemlig altid eksisteret på grund af litteraturens iboende lydige og visuelle kvaliteter.

Hvis man skal nævne en ting, der siden tresserne (for nu at gøre historien kort) har været særligt ved eksperimenterende kunst og litteratur, så er det, at den altid søger at placere sig mellem medier: Den kombinerer således en række mediemæssige og materielle kvaliteter på tværs af kunstarter. Oven i dette kan man lægge fremkomsten af nyt udstyr og medier. Resultatet bliver, at kombinationsmulighederne for kunst og litteratur bliver uendelige. Det væsentlige her er næppe de digitale medier alene. Internettet og den digitale brugerflade er ganske vist noget forholdsvis nyt, men er som selvstændigt medie sideordnet med allerede eksisterende analoge medier. Det, som er afgørende, er, at de digitale og netbårne medier kan absorbere alle eksisterende analoge medier, undtagen deres respektive analoge materielle kvaliteter. Eksempelvis

mister den netbårne litteratur bogens materielle sider, eksempelvis udstyr i form af papirtype, sats etc., som tidligere har været en essentiel del af det litterære udtryk. Det revolutionerende er måske nærmere, hvad de digitale medier og det digitale udstyr giver af muligheder for reproduktion og distribution. Digitale medier og digitalt udstyr gør det muligt – og ikke kun for professionelle – at distribuere og gøre hvad som helst offentligt tilgængeligt. Dette er et gennemgribende kulturelt fænomen, som eksempelvis kan illustreres via portaler som Facebook og YouTube eller blogs, som bruges både privat og offentligt. På den måde opstår et nyt og udvidet felt generelt for kommunikation og interaktion mellem mennesker inden for et nyt medieparadigme. Internettet er et stykke medieret virkelighed, hvor selvfremsstilling og repræsentationsforhold eksempelvis er helt afgørende for vores kommunikation.

PÅ DEN **ANDEN** SIDE

Både på et sociologisk og et kulturelt plan er den nye digitale tidsalder altafgørende for den måde, vi mennesker kommunikerer med hinanden på. Og dermed også på, hvordan vi bruger kulturelle produkter og udbud. Man har den senere tid set en genoptagelse af det litterære spil mellem fakta og fiktion og brugen af biografisk materiale i litterære værker. Det manifesterer sig i en art pseudodokumentar som eksempelvis Das Beckwerks (Claus Beck-Nielsen) forskellige Democracy projekter (se: www.dasbeckwerk.dk). Selvfremstilling er et centralt begreb i megen ny litteratur, et aspekt, som i flere tilfælde kan belyses med eksempelvis Facebook, YouTube og blogs. Disse medier influerer på måden, en forfatter strukturerer sit stof på, og måden, afsenderforholdet varetages på. Eksempelvis er netværksstrukturer

og samplingsstrategier ved at manifestere sig som generelle litterære udtryk, igen hos Das Beckwerk, hvis projekt er et stort fletværk af aktioner, skuespil, bøger m.m., men også – og måske mere konkret – hos en digter som Rasmus Nikolajsen, der remixer ældre digtere som H.C. Andersen og Emil Aarestrup i sine bøger.

Man kan derfor sige, at der er to sider af denne udvidelse. For det første er der tale om en teknisk udvidelse, som gør selve litteraturens produktions- og distributionsmuligheder mere fleksible, samt om nye kommunikationsformer, som betyder, at der findes nye måder for læsere og forfattere at udvide samtalen omkring litteraturen på, bl.a. via blogs, tidsskrifter og læsekredse på nettet. For det andet kan man tale om en digitalisering af litteraturen, som manifesterer sig i det litterære udtryk bl.a. via remix, sampling

og netværksstrukturer i litteraturen. Begge sider af sagen bidrager til et nyt æstetisk felt, som medfører nye betydningsdannelse i og udenom litteraturen, hvilket har konsekvenser for læseren og den, som arbejder professionelt med formidling af litteratur.

TO SIDER AF SAMME SAG

Tidligere var bogen – og hermed litteraturen – et eksklusivt medie på grund af dens høje produktionsomkostninger. I dag kan alle – professionel som amatør – frit distribuere sit tekstmateriale via eksempelvis blogs. En anden mulighed er at få produceret og distribueret egen tekst i traditionel bogform via et print on demand-forlag på nettet. Med andre ord er bogen og litteraturen altså blevet total demokratiseret – der er tale om et medie tilgængeligt for alle.

Litteraturen har et lystigt liv på nettet og har fået en generel, ny fleksibilitet i de skriftbårne medier. Men det betyder ikke nødvendigvis, at vi kan tale om en ny digital- eller internetbaseret litteratur. I langt de fleste tilfælde er der faktisk tale om en genkendelig litteratur og genkendelige litterære udtryk, som nu bare distribueres via nye kanaler. Internettet er forbundet til den vestlige verdens dominerende skriftkultur, og det er endnu sjældent, at måden, som vi orienterer os på nettet på og tilegner os nye tekster på, egentligt er så væsentlig forskellig fra den fra ”bladet”. Langt de fleste teksttunge sider på nettet er udformet efter de trykte

mediers standarder, og i flere applikationer kan man tilmed bladre på skærmen med sin mus. Når det er sagt, findes der selvfølgelig også en markant og særdeles interessant litteratur, som bruger de digitale mediers muligheder og skaber nye, suveræne udtryk ved en bevidst brug og undersøgelse af mediets muligheder og karakter. Her er de mest radikale de projekter, som anvender den digitale kodning og programmering til produktionen af litterære udtryk og betydninger.

Hvad der her skal plæderes for, er, at de nye digitale vilkår og et nyt medieparadigme ikke er ensbetydende med en total omstyrning af det eksisterende. De digitale medier ligner i høj grad flere allerede eksisterende analoge medier, udtryk og kommunikationsformer, som vi kender. Derudover påvirker de digitale vilkår i høj grad også de analoge medier, som kan siges at blive digitaliseret. Der finder altså

VEND vangen ud på
folderen for at læse videre.

en vekselvirkning sted, hvorfor en total fokusering ene og alene på de digitale medier er for enøjet. Den nye digitale tidsalder og et nyt medieparadigme er med denne optik således med til at give nyt liv til analoge medier som bogen eksempelvis – det til trods for, at bogen af flere og

i flere omgange er blevet erklæret i krise og død. Litteraturens rum er således blot blevet udvidet. Mens bogen som privilegeret massemedie har mistet terræn, har litteraturen vundet muligheder for nye kvalitative udtryk, og samtalen omkring litteraturen er blevet udvidet.

DIY [do it yourself] & SMALL PRESS

At bogbranchen er i oprud, er efterhånden en gammel nyhed, men hvad betyder det for udgivelseskulturen generelt? I kølvandet på de nye vilkår og tekniske muligheder vokser en praksis baseret på andre ressourcer frem. Små ofte kunstnerdrevne forlag og tidsskrifter står i højere grad for udgivelsen af den eksperimenterende litteratur og kunst, og der viser sig en række tiltag til nye udgivelsesstrategier baseret på bevægelighed og en bevidst udgivelses- og distributionskultur. Elementer i selve produktionen og formidlingen af litteratur er afgørende i en medievirkelighed, hvor alt er sidestillet og tilgængeligt for alle. Et forlag eller et tidsskrift må være bevidst om egen position, signatur og kommunikation, hvilket eksempelvis afspejles i måden, man bruger nettet til formidling og distribution på. Nettet er afgørende i denne sammenhæng for de små forlag, som altså ofte arbejder med tilsvarende små økonomier, hvor der sjældent er penge til markedsføring eller distribution. Men når man mere eller mindre uden beregning kan etablere en internetboghandel, som tilmed tager imod kreditkort, hvormed man kan sælge sine bøger over hele verden, er centrale problemstillinger løst. Derudover bruger flere forlag i særdeleshed nettet til at etablere en kontekst omkring udgivelserne, det kan være i form af decideret formidlende indhold eller ekstra-

tekstuelle elementer til værket i form af lyd- eller billedmateriale eksempelvis. Alternativ publicering og kunstnerisk innovation kan i sådanne sammenhænge ofte stå som uadskillelige størrelser, hvor materiale, udtryk, anvendelsen af medier og økonomi står i et samstemt forhold til hinanden.

I dag udmærker mange af de aktive små forlag og tidsskrifter sig ved at udgøre et særligt alternativ, der skaffer kunstnere en udgivelsesmulighed for tekster, billeder og objekter, som ikke kan produceres gennem de traditionelle kanaler. Udgivelsesnes fleksible og særegne materialitet gør det muligt at handle hurtigt i forhold til distributionen af det kunstneriske materiale og udtrykke en ny praksis i litteraturen og kunstens møde med publikum. Det er blevet enklere at trykke bøger, som tilmed virker overbevisende, fordi billige reproduktionsmuligheder, som digitale print og tryk, er tilgængelige for alle og af kvalitet. Flere små forlag laver også håndlavede bøger, typisk i mindre oplag, som kombinerer flere medier og materialer, hvilket giver udgivelserne karakter af særlighed eller eksklusivitet. Mange af de uafhængige forlag og tidsskrifter bevæger sig endelig behændigt mellem flere medier og anvender de omtalte udtryksformer og fokuserer ikke alene på bogen og litteraturen, når de forsøger at fremme kendskabet til og samtalen omkring den litteratur, der arbejdes kunstnerisk kvalificeret med.

(Bogens andet LIV)

Bogen, som vi kender den, udgør en alvorlig firkantet begrænsning, og det er sjældent, at vi som læsere overhovedet bemærker dens udformning, valg af papir og typografi. Man kan sige, at bogen er reduceret til blot at være et transparent hylster, der indeholder kunst, litteratur,

eller hvad det nu måtte være. Med jævne mellemrum bliver bogen tilmed erklæret for død. Senest eksempelvis i forbindelse med de nye digitale læsedisplays, som Kindle og Ipad. Men her er tesen, at det digitale nærmere kan være med til at revitalisere bogen. Gennemtænker man hele

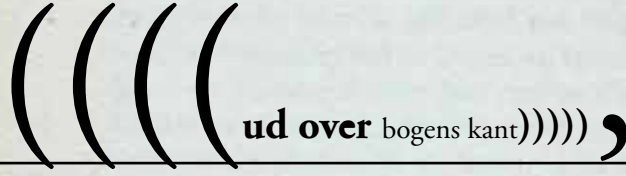
bogen, dens udstyr, måden, den bliver udgivet på, hvilke berøringsflader den får, og hvilken kontekst den indskriver sig i, så har bogen muligvis endnu en del at byde på, hvilket er det, som mange af de nye aktører tydeliggør i deres praksis. Tænk bare på, hvor stor betydning det at håndtere en publikation, bladde og folde ud, kan have for måden at opleve litteratur eller kunst på. Man aktiveres som læser, for der er helt konkret et stykke arbejde at udføre, som fordrer en anden og særlig indlevelse. En del af de udgivelser, som kommer fra mindre forlag, er ofte sirligt tænkt og fremstillet. Et yndet format er eksempelvis pamfletter, små hæfter, som er enkle og billige at producere, og de er ofte udgivet som serie eller lignende. Det uhøjtidelige over netop dette format byder ofte på andre tekstformater eller visuelle udtryk, der svinger mellem banalitet og kompleksitet – svarende til tekstformatet i

henholdsvis en pixibog og et poetologisk essay. Et andet format kunne være objektet, som eksempelvis kan udgøres af en pose, en mappe eller en æske, som kan indeholde alt muligt og som noget særligt – modsat bogen – tredimensionelle størrelser. Er en publikation udformet som et objekt, er der mere arbejde for betragteren. Fx kan papir og andre genstande ligge i en tilfældig rækkefølge, noget kan være krøllet sammen, og andet skal man selv samle.

Sådanne udgivelser kan man vælge at betegne som kunstnerbøger eller bogobjekter. Begreber, som kort fortalt betegner deres materielle og mediemæssige karakteristika, hvor værket, dets idé og indhold ikke lader sig skille fra dets udformning og det materiale, det er trykt på. Modstykket er en almindelig novelle, som uden at miste essentielle betydnings-

elementer kan udgives på en digital brugerflade, i Ud & Se, i en antologi eller i forfatterens samlede værker. Men der findes altså en mængde aktuelle praksisformer og bogformer, som etablerer en helt ny måde at henvende sig til en læser på, hvilket særligt gælder de udgivelsesformer, der går ud over bogens vante og praktiske format, som eksempelvis bøger, der kan foldes ud, publikationer, der skal samles af læseren eller æske/mapper, hvor indholdet kan være alt muligt andet end lige trykt materiale.

Længere

Et blik på litteraturen i dag må være skeløjet, se ud over bogens kant og betragte alle de andre udtryksformer, som ikke blot er sporadiske eksperimenter, men velfunderede udtryk i deres egen ret. Der er altså behov for en grundlæggende sideordnet forståelse af litteraturens former, som altså ikke længere primært er knyttet til den friktionsløse bogside eller en autonom værk-definition. For denne udvidelse er litteraturens, forfatterens og publikums vilkår, som betyder ikke så lidt for hele litteraturens kredsløb og offentligheden omkring den.

Situationen er en kæmpe gevinst, som potentielt kan fjerne den afstand og adskillelse, der eksempelvis findes mellem læsning og lytning. Grunden til denne afstand skal findes i vores historisk dominerende skriftkultur, hvor bogen i litteraturens verden har været det primære, hvorimod lydliggørelsen – i form af oplæsning eller indspilning – har

været sekundær. Oplæsningsarrangementet er kun en lille del af ovenstående, men en afgørende anden henvendelsesform forfatter og publikum imellem. Et oplæsningsarrangement er et møde, som sætter andre standarder og betydningsdannelser i spil, og det tiltaler et stadig større publikum. Det betyder også, at oplæsningsarrangementer i alle mulige afskygninger er i hastig vækst. Situationen sætter forfatteren i scene, hvor temperament, attitude, stemme og kropsprog er medspillere. Derudover er oplæsningsarrangementet en kollektiv hændelse. Det er en social situation, hvor stemningen blandt publikum, småfnis og tilråb fra bagerste række, varmen og lugten i lokalet, kaffesjatter og ølslanter blander sig. Det er alt sammen forhold, som er med til at udvikle ikke blot litteraturbegrebet, men hele vores oplevelse af og samtale om litteraturen.

Hvad vi ovenfor har fremstillet som nye litterære tendenser, er alt sammen funderet i analoge medier og vilkår, som i det store og hele altid har været tilgængelige. Men udbuddet af alt dette er støt stigende netop på baggrund af et sirligt netværk, som bygger på digitale kommunikationsformer og reproduktionsudstyr. Sammenføringen er netop det essentielle nye vilkår for litteraturen. Særligt den litteratur, som sætter nye standarder, eksperimenterer og finder egne distributionskanaler og infrastrukturer, bruger aktivt disse nye vilkår. Faktum er, at megen af den litteratur, som sætter nye standarder, har skiftet fra traditionelle forlag som Gyldendal eller Borgen til alternative og innovative forlag som Arena, Anblik, Basilisk eller After Hand. Måske fordi de mindre forlag har et kvalificeret og fokuseret blik for netop den nye litteraturs færden blandt digitale medier, og

boghandel www.audiatu.no. Derudover har man brugt en mængde trykte tidsskrifter, oplæsningsarrangementer, udstillinger og seminarer, som indkredser og formidler denne litteratur. Disse nævnte eksempler er ikke amatørforetagender. Tværtimod, det er absolut kvalificerede og kvalitetsbevidste initiativer, som er opstået i Skandinavien inden for de seneste ti år. De høster stor anerkendelse, modtager kunststøtte og andre gyldne håndtryk (priser og anden opmærksomhed), men de befinder sig som nævnt endnu i et

kredsløb hinsides den dominerende kulturelle offentlighed som dagblade, tv og lign. Initiativerne er taget, fordi mediernes dækning er for vilkårlig, og fordi institutionerne ikke har øje for det. Måske fordi aktørerne i dette leje ikke fokuserer kraftigt nok på forfatterpersonligheden eller bogen som en merkantil vare, men mere er interesseret i en udvidet forståelse og brug af litteraturen og samtalen omkring den.

Det er ikke utænkeligt, at meget af den interessante kvalitetslitteratur fremover primært vil blive funderet på ovenstående vilkår. Man kan altså let forestille sig, at markante forfatterskaber vil udgives på mindre forlag med færre ressourcer til at nå offentligheden med. Flere og flere forfattere udgiver både bøger på store traditionelle forlag og på mindre alternative forlag. Der er ikke tale om primære og sekundære værker, når bøgerne udgives på store eller små forlag, i bogform eller ikke, tværtimod. Der er tale om muligheder for den enkelte forfatter for at realisere forskelligartede udtryk i den ramme, som er mest kvalificeret for det enkelte projekt. Digteren Morten Søndergaard udgiver sine digtsamlinger på Borgen og sine plader på pladeforlaget Geiger Records (Lyd+Litteratur). Romanforfatteren Hans Otto Jørgensen udgiver sine romaner på Gyldendal og sin graphic novel

dermed sætter fokus på, hvilken litteratur det er muligt at udgive som kvalificerede nye litterære udtryk. Problemet er bare, at den litteratur, som befinder sig i denne sfære, ikke direkte finder vej til - eller formidles - tilstrækkeligt af institutionerne (bibliotekerne) eller den dominerende offentlighed (dagbladene). Dette problem har man forsøgt løst ved egen kraft med formidlingsplatforme som skandinaviske www.litlive.dk/se/no og www.afsnitp.dk. Man har også forsøgt at formidle via festivaler som www.audiatu.no og www.verbalepupiller.dk og tilmed en særlig

på Anblik. Disse eksempler er ikke enestående.

Derfor må medier og institutioner indstille filtrene og opsoge den litteratur, som af forskellige årsager ikke får den bevågenhed - eller tilgængelighed - den fortjener. Det handler ikke om enten-eller. Det handler om både-og, fordi den litteratur, som oftest betragtes som værende smal eller eksklusiv, fastholdes i en marginaliseret position, hvis ikke det etablerede system finder redskaber til at håndtere den. Et faktum, som er grotesk, fordi megen af den litteratur netop formidler sig selv på tværs af medier, via blogs, internetbårne tidsskrifter, oplæsningsarrangementer og festivaler, og fordi forfatterne og de entreprenante mennesker bag tager opgaven i egen hånd. De formidler og etablerer den kontekst, som faktisk gør det muligt direkte at videreformidle dette stof - i en bibliotekssammenhæng eksempelvis.

Det har man heldigvis også set mange eksempler i de senere år, fx på bibliotekerne i Århus, som har åbnet op og bragt andre aktører og fagligheder ind i bibliotekets formidlingsramme. Særligt samarbejdet omkring de større festivaler Lyd+Litteratur (musik og litteratur) og Verbale Pupiller (poesi og billedkunst) har været frugtbart, idet fokuserede eller eksperimenterende projekter er blevet formidlet og tilgængeliggjort i bibliotekssammenhæng, hvorved festivalerne har fået en anden ramme og dermed også opmærksomhed fra et andet publikum.

Det essentielle er samlet, at flere litterære udtryk og udgivelsesformer ikke får tilstrækkelig opmærksomhed - hvilket betyder, at de marginaliseres og står som noget kuriøst, så de er svære at videreformidle til biblioteksbrugere. Den litteratur, som arbejder med nye litterære udtryk og udgivelsesformer, kræver altså en særlig fokuseret indsigt og et overblik, som det kan være svært at etablere. Derfor er samarbejder med andre aktører med andre fagligheder en mulighed for at imødekomme og formidle den litteratur, som kræver en særlig tilgang. Det er litteratur, som ikke er en kuriositet, men en stærk tendens. Det kan bidrage til at få løst de mange udfordringer, som alle, der har en rolle i det litterære kredsløb, står overfor.

,) ud **FORDRING**erne

• og veje at gå i bibliotekerne (((

Udviklingen rejser altså nye problemstillinger og stiller nye krav til bibliotekerne i forbindelse med udvælgelse og formidling. Hvordan navigerer vi i dette frenetiske felt, og hvordan sikrer vi, at der skabes en formidling, som er på højde med de nye litterære tendenser, nu hvor det ikke længere er nok at søge og orientere sig i de vante informationsdatabaser, og der mangler kilder til orientering.

Bibliotekerne må som litteraturens væsentligste offentlige kulturformidlingsinstitution nytænke litteraturformidlingen. Den skal kunne rumme de nye litteraturformer. Det kræver nye prioriteringer, og det kræver, at der hentes viden og inspiration og etableres netværk uden for bibliotekerne. En oplagt mulighed er at opsøge steder og miljøer, hvor de nye litterære tendenser allerede formidles. Et kontinuerligt samarbejde med litterære aktører som forlag, tidsskrifter, festivaler m.m. vil være til stor gavn for alle parter. Bibliotekerne kan her få kvalificeret indsigt i det litterære kredsløb, som er i konstant bevægelse, og de selvorganiserede litterære aktører får mulighed for at udvide deres kredsløb til glæde for litteraturinteresserede.

Det er naturligvis ikke muligt for alle biblioteker at etablere sådanne samarbejder, fordi de litterære miljøer, bl.a. vækst-

lagene, især koncentrerer sig i København og Århus. Men samarbejde her kan bidrage til at udvikle strategier på landsplan, og i den forbindelse skal der her peges på tre mulige veje at gå:

1) Inddragelse af universitetsverdenen for mere præcist at få indkredset og afgrænset de nye litterære tendenser.

2) Etablering af showroom/musealt sted på et eller flere biblioteker i landet med mulighed for også at afprøve nye praksis- og formidlingsformer. Et sådant sted skal sikre, at der på dette område ligeledes sker formidling af såvel aktuelle som ældre værker, inkl. udenlandske. Endvidere skal det inspirere og bidrage til at formidle viden om nye litterære tendenser til andre biblioteker.

3) Etablering af en landsdækkende, digital platform for digital skønlitteratur på internettet og evt. i tilknytning til Litteratursiden.dk, så der på forhånd er taget højde for det ophavsretslige aspekt.